

В. П. Кудряшов

доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач відділу державних фінансів НДФІ ДНУ "Академія фінансового управління", Київ, Україна, kvp.kudrya@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4801-3620>

**ЗАСТОСУВАННЯ ФІСКАЛЬНИХ ПРАВИЛ
НА ОСНОВІ СТРУКТУРНОГО БАЛАНСУ**

Анотація. Фіскальні правила є одним із ефективних механізмів підвищення якості управління державними фінансами. У статті проведено аналіз використання таких правил, побудованих на основі структурного балансу в ЄС. Визначено їх відмінності порівняно із застосуванням показників загального балансу. Обґрунтовано, що правила на базі оцінки структурної складової бюджету дають можливість поліпшити управління бюджетними операціями та підвищити їх результативність у країнах – членах ЄС, а також посилити функції координації фіскальної політики на рівні інтеграційного утворення. Зроблено висновки, що використання показників структурного дефіциту має велике значення для формування середньострокової бюджетної політики, зокрема оцінки стійкості бюджету, впливів фіскальної політики на сукупний попит, визначення її напрямів (експансивна, нейтральна чи обмежувальна). Рекомендовано застосування для України фіскальних правил на основі показників структурного балансу, що уможливить використання нових підходів до управління бюджетними операціями, напрацьованих у ЄС протягом останніх років.

Ключові слова: фіскальна політика, фіскальні правила, загальний баланс бюджету, циклічний дефіцит, структурний дефіцит, дискреційні операції, бюджетні цілі.

Табл. 6. Літ. 25.

Vasyl Kudrjashov

Dr. Sc. (Economics), Professor, Emeritus of Science and Technology of Ukraine, SESE "The Academy of Financial Management", Kyiv, Ukraine, kvp.kudrya@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4801-3620>

**APPLICATION OF FISCAL RULES ON THE BASIS
OF STRUCTURAL BALANCE**

Abstract. An analysis of fiscal rules based on the structural balance in the EU is conducted. The differences between them are compared with the indicators of the general balance. It is stated that fiscal rules based on the general balance can restrain the adoption of management decisions during recession periods and allow carrying out pro-cyclical fiscal policies. The use of indicators of the structural balance makes it possible to solve such problems, as well as improve budget planning for medium-term periods. The approaches to carrying out calculations of indicators of structural deficit of the public balance are disclosed. It is concluded that the use of structural deficit indicators is of great importance for the formation of the medium-term budget policy, in particular, assessing budget sustainability and the impact of fiscal policy on aggregate demand. On the basis of, structural balance medium-term fiscal frameworks are developed, budget targets are set, and budgetary positions of the member states are determined. It is noted that the medium-term framework is aimed at observing the requirements of the state fiscal rules on the sustainability of public finances or applying

© Кудряшов В. П., 2019

measures to approximate it in case of deviations from the adopted goal. The European Commission provides member states with “minimum medium-term budgetary objectives” recommended for accounting when developing stability or convergence programs. The member states that have not yet reached the agreed medium-term goal are recommended that efforts be made to improve the structural balance of the budget. It is proposed to apply fiscal rules based on the structural balance indicators for Ukraine, which will allow using the new approaches adopted by the EU in managing budget operations in recent years.

Keywords: fiscal policy, fiscal rules, general budget balance, cyclical deficit, structural deficit, discretionary operations, medium-term fiscal framework, budgetary objectives, budget position.

JEL classification: H61, H87.

В. П. Кудряшов

доктор экономических наук, профессор, заслуженный деятель науки и техники Украины, заведующий отделом государственных финансов НИФИ ГУНУ “Академия финансового управления”, Киев, Украина

ПРИМЕНЕНИЕ ФИСКАЛЬНЫХ ПРАВИЛ НА ОСНОВЕ СТРУКТУРНОГО БАЛАНСА

Аннотация. Фискальные правила являются одним из эффективных механизмов повышения качества управления государственными финансами. В статье проведен анализ использования таких правил, построенных на основе структурного баланса в ЕС. Определены их различия по сравнению с применением показателей общего баланса. Обосновано, что правила на базе оценки структурной составляющей бюджета позволяют улучшить управление бюджетными операциями и повысить их результативность в странах – членах ЕС, а также усилить функции координации фискальной политики на уровне интеграционного образования. Сделаны выводы, что использование показателей структурного дефицита имеет большое значение для формирования среднесрочной бюджетной политики, в частности оценки устойчивости бюджета, влияния фискальной политики на совокупный спрос, определения ее направлений (экспансивная, нейтральная или ограничительная). Рекомендовано применение фискальных правил для Украины на основе показателей структурного баланса, что позволит использовать новые подходы к управлению бюджетными операциями, разработанные в ЕС в последние годы.

Ключевые слова: фискальная политика, фискальные правила, общий баланс бюджета, циклический дефицит, структурный дефицит, дискреционные операции, бюджетные цели.

Фіскальні правила належать до дієвих і результативних механізмів, що використовуються з метою підвищення якості управління державними фінансами. За їх допомогою в посткризовий період у ЄС досягнуто певних позитивних результатів, а саме зниження рівня бюджетного дефіциту країн-членів, стабілізації економічної й фінансової ситуацій, пом'якшення фискальних ризиків. Водночас виявилася обмеженість зазначених правил щодо врахування впливу циклічних коливань на проведення фискальної політики, а також здійснення урядами дискреційних операцій [1].

Очевидно, що фискальні правила потребують істотних змін (у дизайні, застосуванні механізмів імплементації, здійсненні контролю виконання та ін.) у частині не лише забезпечення стійкого стану державних фінансів, а й збіль-

шення їх позитивних впливів на економічний і фінансовий розвиток як у окремих країнах-членах, так і в ЄС загалом. Однією з найважливіших змін є перехід до застосування фіскальних правил на основі показників структурного балансу.

За оцінками експертів МВФ, протягом останніх років фіскальна політика спрямовувалася переважно на забезпечення макроекономічної стабілізації (з метою подолання наслідків глобальної фінансової кризи), й менша увага приділялася реформам, покликаним сприяти довгостроковому інклюзивному зростанню. Досягнення високих (історичних) рівнів державної й приватної заборгованості та посилення невизначеності щодо довгострокових перспектив розвитку спонукали фахівців до розроблення більш раціональних підходів до забезпечення фіскальної стійкості. Оскільки державна політика має розв'язувати також багато інших проблем, зокрема стосовно змін демографічної ситуації, розвитку технологій, поглиблення глобальної інтеграції, обмеження нерівності, крім розроблення таких підходів, до найважливіших завдань фіскальної політики віднесено підтримку економічного зростання, а також продовження реформ (із урахуванням тенденцій глобальної економіки). Виконання цих завдань вимагає істотного коригування бюджетної політики, зокрема механізмів мобілізації доходів, здійснення видатків, фінансування інвестицій у інфраструктуру задля поліпшення якості державних послуг [2].

Механізми, що використовуються в управлінні бюджетними операціями, експерти Європейського центрального банку поділяють на дві групи: 1) управління на основі застосування фіскальних правил; 2) управління на основі впровадження ринкових інструментів [3]. Фіскальні правила запроваджено з метою утримання (а за потреби відновлення) стійкого стану державних фінансів, причому в розрізі як інтеграційного об'єднання, так і окремих країн-членів. Визначено граничні рівні фіскальних дисбалансів (встановлені на підставі політичних угод або в рамках законодавчих норм), котрі рекомендовано не перевищувати для розв'язання таких завдань. Водночас фіскальна політика дедалі більше спрямовується на підтримку економічного зростання та фінансової стабільності. Посилюється фіскальна відповідальність національних парламентів і урядів за недопущення порушення граничних (критичних) індикаторів. Розширюються функції органів управління Євросоюзу з питань контролю дотримання фіскальних правил на рівні країн-членів. Збільшуються вимоги щодо дотримання принципів прозорості й підзвітності урядів за проведенням бюджетних операцій. Формуються неурядові інституції для посилення контролю (з урахуванням інтересів суспільства) реалізації фіскальної політики з боку органів державного управління з використанням фіскальних правил.

Метою статті є проведення аналізу змін у застосуванні фіскальних правил, пов'язаних із переходом від використання показників загального балансу до його структурної складової.

Окреслені питання досліджуються цілим рядом вітчизняних і зарубіжних науковців, зокрема такими, як Р. Л. Балакін, Т. П. Богдан, Н. Будіна, В. Вірке, С. С. Гасанов, Т. І. Єфименко, А. Каліва, Т. Кінда, В. Рейтано, А. М. Соколовська [4–9]. Окрім того, розробки вчених впроваджуються в практику державного управління на рівні як ЄС загалом, так і країн-членів. Прийнято пакети документів (пакти, директиви, регламенти, керівництва, пояснення), що націлюють на відповідні зміни та встановлюють інституційні й функціональні рамки їх здійснення.

Застосування фіскальних правил спрямовується на створення системи управління державними фінансами, котра ґрунтуватиметься на істотно змінній моделі фіскальної політики порівняно з докризовим періодом. Серед таких змін – розширення стратегічного регулювання шляхом запровадження середньострокових рамок, бюджетних цілей, заходів дотримання бюджетних позицій у сфері фіскальної політики з урахуванням специфіки розвитку ЄС загалом і окремих країн-членів. Зазначене має на меті посилення керівності національної бюджетної політики з боку органів управління ЄС; поліпшення нормативного забезпечення, що регламентує застосування фіскальних правил, зі спрямуванням на оновлення принципів коригування бюджетної політики на наднаціональному рівні та зміцнення законодавчих засад реалізації національних фіскальних правил; розширення переліку й функцій інституцій, залучених до моніторингу, контролю та аналізу її проведення урядами.

Управління фінансами на основі ринкових механізмів передбачає повніше врахування впливів фінансових ринків на здійснення фіскальних операцій (динаміки цін на фінансові інструменти, що використовуються урядами, премій за ризик, змін валютних курсів, участі інвесторів у фінансуванні урядів). При реалізації фіскальної політики враховуються також досягнуті рівні інфляції, процентні ставки на міжнародних і національних ринках капіталів, дохідність державних запозичень, обсяги відпливу й припливу капіталів тощо.

Протягом останніх років кількість чинних національних фіскальних правил у країнах еврозони потроїлася. Використовуються різні типи числових фіскальних правил; на правила балансування бюджету припадає майже 60 % усіх фіскальних правил. Помітно зросла й кількість боргових правил. Водночас правила видатків і доходів відіграють порівняно незначну роль [3].

Застосування фіскальних правил у країнах – членах ЄС і далі зростає, поширюючись не лише на сектор загального державного управління загалом, а й на його субсектори (табл. 1).

Загальна кількість фіскальних правил, котрі застосовувались у ЄС протягом 2011–2015 рр., зросла на понад 50 %. Найбільше їх припадало на сектор загального державного управління, найменше – на регіональний субсектор, центральний уряд та фонди соціального страхування. Вищими виявилися показники використання фіскальних правил на рівні місцевих урядів. Стосовно видів фіскальних правил варто зауважити, що найбільшим

Таблиця 1. Застосування фіскальних правил у ЄС, % ВВП

Фіскальні правила	Сектор загального державного управління		Центральний уряд		Фонди соціального страхування		Регіональні уряди		Місцеві уряди		Разом за суб-секторами	
	2011	2015	2011	2015	2011	2015	2011	2015	2011	2015	2011	2015
Балансування бюджету	7	28	3	3	3	3	5	5	14	17	32	56
Правило видатків	6	14	3	4	3	3	2	2	1	1	14	24
Боргове правило	3	14	4	2	4	0	1	1	8	7	17	24
Правило доходів	1	1	1	3	1	3	0	0	0	0	5	7
Всього	17	57	11	12	11	9	8	8	23	25	66	104

Джерело: European Commission Directorate-General for Economic and Financial Affairs: Report on Public Finances in EMU 2018. Р. 134. URL: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip095_en.pdf.

розмаїттям характеризувалися правила балансування публічних бюджетів (54,85 %). Переважна їх частина поширюється на сектор загального державного управління, а найменшою мірою вони застосовувалися на рівні центрального уряду, фондів соціального страхування й регіонів. Правило видатків використовувалося не так активно, як правило балансування, та здебільшого для сектору загального державного управління. Застосування боргового правила для цього сектору зростало, а в рамках його субсекторів виявилось незначним. Окрім того, до нього рідше вдавалися на рівні центрального й місцевих урядів, фондів соціального страхування.

Єврокомісія визнала, що дотримання фіскальних правил знизило циклічність фіскальної політики, посилило національну відповідальність за виконання наднаціональних фіскальних правил, а також поліпшило структуру управління фінансами країн-членів. У більшості з них істотно зросло застосування фіскальних правил на національному рівні. Кожна країна ЄС має середньострокові бюджетні рамки, які сприяють якісній підготовці річних бюджетів [7].

Проте фіскальні правила на основі використання показників загального бюджету не відображають важливих особливостей фіскальної політики, котрі необхідно брати до уваги в ході її коригування з урахуванням нових викликів. Зокрема, в разі їх застосування досить проблематичним є поділ бюджетних операцій на постійні й тимчасові, що має велике значення для встановлення пріоритетів. До постійних належать операції, які не враховують зовнішні впливи та виконуються за умов, коли економіка досягає потенційного рівня (працює на повну потужність), а також утримується низький і стабільний рівень інфляції. Показників загального балансу не достатньо для проведення оцінки бюджетної політики, оскільки досягнення його низького рівня й навіть профіциту може не відображати наявності істотних

фіскальних дисбалансів. Тому ці показники не можна вважати належним індикатором для оцінки фіскальної політики [10].

Фіскальні правила на основі показників загального балансу не дають можливості виокремити ту частину бюджетних операцій, що викликана змінами економічного циклу (зменшення надходжень та збільшення видатків у періоди рецесії, примноження доходів у разі економічного зростання, а також скорочення видатків, пов'язаних із циклічними коливаннями). Але без урахування цієї частини фіскальні правила перестають виконувати свої функції. Встановлення граничних рівнів дефіциту загального бюджету (3 % ВВП) і боргу (60 % ВВП) є фактором обмеження експансивної бюджетної політики під час економічного зростання. Проте в умовах рецесії такі правила звужують можливості забезпечення фінансової стабільності й підтримки сукупного попиту, що спонукає уряди до перевищення обмежувальних індикаторів¹. А різкий стрибок державної заборгованості далеко за межі прийнятих лімітів був викликаний збільшенням не лише бюджетних дефіцитів, а й показників фінансування публічних бюджетів унаслідок розширення бюджетної підтримки банківського сектору, а також субсидювання окремих напрямів економічної діяльності державних корпорацій².

Тому постає потреба в проведенні аналізу бюджетної політики так би мовити в чистому вигляді, без урахування операцій, спричинених циклічними впливами, а також вжиття термінових заходів, безпосередньо не пов'язаних зі змінами економічного циклу. Серед таких заходів – бюджетне фінансування пенсійних виплат, підтримка фінансового стану державних корпорацій, фінансового сектору країни, витрати з переоцінки активів та ін. До одноразових факторів належать виключні й нерегулярні фіскальні операції, а також відхилення від тренду чистих трансфертів капіталу [11].

Використання показників загального балансу уможливорює врахування впливів фіскальної політики на сукупний попит. Однак для її оцінки цього замало: також необхідно враховувати заходи, націлені на досягнення інших змін, зокрема пошкваллення економічного зростання, утримання грошово-кредитної позиції, фінансової стійкості. Крім того, показники загального балансу не відображають способів фінансування дефіциту бюджету та впливів інституціональних факторів на проведення фіскальної політики. Адже утримання високого рівня оподаткування нерідко супроводжується нераціо-

¹ За визначенням фахівців ЄЦБ, у періоди рецесії фіскальні правила можуть обмежувати фінансові можливості для маневрів, спрямованих на стабілізацію економіки (*див.*: Fiscal rules in the euro area and lessons from other monetary unions / European Central Bank. 2019. P. 41. URL: https://www.ecb.europa.eu/pub/economic-bulletin/articles/2019/html/ecb.ebart201903_02~e835720b96.en.html#toc3).

² Зростання державного боргу, спричинене не збільшенням бюджетного дефіциту, а розширенням бюджетної підтримки фінансового сектору, державних корпорацій, внесенням змін до обліку бюджетних операцій, коливанням курсу національної валюти тощо, дістало назву “дефіцитно-боргове коригування” (*див.*: Deficit-debt adjustment (DDA) analysis: an analytical tool to assess the consistency of government finance statistics / European Central Bank. *Statistics Paper Series*. 2018. No. 29. URL: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpsps/ecb.sp29.en.pdf?adef33d2e4b3b536ab57ecc67eaa4074>).

нальним розподілом ресурсів, а також стримує заощадження, а державні витрати можуть виявитися менш ефективними, ніж приватні [12].

Показники структурного балансу відображають лише постійну складову публічного бюджету (тобто ту, котра здійснюється за нормальних умов, не враховує зовнішніх впливів і передбачає, що розвиток реальної економіки досяг потенційного обсягу у випадку низької та стабільної інфляції)¹. Якщо відокремити впливи внаслідок циклічних змін і тимчасових заходів, можна визначити спрямованість бюджетної політики та її ймовірні впливи на утримання стійкого стану державних фінансів, економічне зростання, підтримку фінансової стабільності, реалізацію соціальних програм тощо. Таким чином, використання структурного балансу дає змогу з'ясувати, як уряд змінює параметри бюджету для реалізації довгострокових цілей макроекономічної політики.

Дефіцит/профіцит загального бюджету відображає відхилення обсягу видатків від суми мобілізованих доходів. Проте такі диспропорції далеко не завжди обумовлені напрямами фіскальної політики, прийнятими урядом. На їх виникнення впливають також інші фактори, наприклад стан економічного розвитку або необхідність надання термінової підтримки окремим сферам економічної діяльності, державним корпораціям, запровадження структурних реформ, внесення змін до системи обліку. Для їх урахування вживаються такі поняття, як циклічний дефіцит і структурний дефіцит державного бюджету.

Циклічний дефіцит відображає тимчасову складову загального бюджетного дефіциту (ту його частину, що викликається змінами економічного циклу) та виникає внаслідок відхилень реального рівня ВВП від потенційного. Циклічний дефіцит зникає, коли економіка повертається до стану повної зайнятості. Дефіцит, спричинений циклічними факторами (внаслідок браку доходів і високого рівня соціальних видатків у періоди рецесії), автоматично компенсується під час економічного зростання, а отже, не створює загроз для економічної стабільності [10, с. 176].

Циклічний компонент розраховується як добуток розриву випуску (різниці між фактичним і потенційним ВВП у відсотках до потенційного ВВП), а також коефіцієнтів, котрі відображають автоматичну реакцію балансу на зміни розриву випуску. Такий циклічно скоригований баланс бюджету відповідає балансу, що досягається в разі, коли економіка працює на повну потужність [13, с. 1]. Загальний баланс окрім циклічного компонента включає разові й термінові бюджетні операції, зміни яких не збігаються з циклічними коливаннями, зокрема зі змінами цін активів і товарів, ефектами вихідних композицій [14].

¹ Структурний дефіцит – це та частина дефіциту, що не пов'язана зі станом економіки. Це частина бюджетного дефіциту, яка не зникає, коли економіка відновлюється. Структурним фактором можуть стати довгострокові наслідки старіння населення або рівень ухилення від оподаткування (*див.*: Cyclical and Structural Budget Deficits. URL: <https://www.tutor2u.net/economics/reference/cyclical-and-structural-budget-deficits>).

З метою циклічного коригування бюджетного процесу Єврокомісія визначає циклічний компонент бюджету, виходячи з розривів сукупного випуску (різниці між фактичним ВВП та потенційним випуском). А ЄЦБ використовує спеціальну методологію, котра передбачає застосування дезагрегованої структури (*disaggregated framework*), що не ґрунтується на обчисленні різниці сукупного випуску [15, с. 85].

Зменшення структурного дефіциту вимагає відповідних заходів уряду. З огляду на цілі стабілізації економіки й забезпечення довгострокової стійкості державних фінансів, національна фіскальна політика країн ЄС має спрямовуватися на зниження коефіцієнтів державної заборгованості, а також збільшення фіскальних буферів (у періоди економічного зростання). Пріоритетними завданнями є також нарощення державних інвестицій, інших видатків, що стимулюють розвиток економіки. Велике значення надається питанням поліпшення структури державних фінансів і якості їх управління шляхом підвищення прозорості фіскальних операцій, формування конкурентної й ефективної системи державних закупівель, а також застосування сприятливіших для економічного зростання, простіших, ефективніших та справедливіших систем оподаткування [7, с. 10].

Основну інформацію щодо змісту розглянутих показників публічного бюджету, факторів, які на них впливають, наведено в табл. 2.

Для проведення більш виваженої фіскальної політики, тобто з урахуванням економічних циклів, необхідно розробити її напрями на середньостроковий період. А дизайн фіскальних правил має будуватися на показни-

Таблиця 2. Характеристика змісту та показників балансу сектору загального державного управління

Показники	Зміст показників	Фактори впливу	Методи розрахунку	Рівні, рекомендовані фіскальними правилами
Загальний баланс	Співвідношення видаткової та дохідної частин операцій СЗДУ	Структурні, циклічні, процентні, одноразові й термінові операції	Алгебраїчна сума видатків (із урахуванням кредитування) та доходів бюджету	—
Дефіцит/профіцит загального бюджету	Розриви між видатковою та дохідною частинами бюджету		Нестача/перевищення загального обсягу доходів над видатками	3 % ВВП
Циклічний баланс	Співвідношення видаткової та дохідної частин бюджету, які визначаються циклічними факторами	Циклічні	Алгебраїчна сума видатків і доходів, що визначаються циклічними факторами	—
Дефіцит/профіцит циклічного бюджету	Розриви між видатковою та дохідною частинами бюджету, котрі визначаються циклічними факторами		Нестача/перевищення циклічних доходів над видатками	—

Закінчення табл. 2

Показники	Зміст показників	Фактори впливу	Методи розрахунку	Рівні, рекомендовані фіскальними правилами
Структурний баланс	Співвідношення видаткової та дохідної частин бюджету (без урахування змінних факторів)	Постійні дискреційні операції уряду	Алгебраїчна сума видатків і доходів, що визначаються проведенням постійних дискреційних операцій	—
Дефіцит структурного бюджету	Розриви між видатковою та дохідною частинами бюджету (без урахування змінних факторів)		Нестача/перевищення дискреційних видатків над доходами	0,5–1,0 % ВВП

Складено автором.

ках не лише загального балансу, а і його структурної складової, що враховує дискреційні операції “в чистому вигляді”. Для цього потрібно запровадити середньострокові бюджетні рамки (*medium-term budgetary framework*).

Під час економічного зростання обмеження, встановлені фіскальними правилами, допускають проведення проциклічної, дискреційної фіскальної політики. Замість того, щоб спрямовувати бюджетні ресурси на створення додаткових буферів, котрі будуть використовуватися для підтримки сукупного попиту й фінансової стабільності в кризові періоди, фіскальні правила припускають збільшення видатків шляхом зведення бюджетів із дефіцитом. Така політика може призвести до “перегріву” економіки та прискорити настання економічного спаду. Тому слід перейти до застосування фіскальних правил, які регламентують діяльність урядів протягом не річного, а середньострокових періодів. За визначенням фахівців Єврокомісії, використання фіскальних правил повинне націлювати уряди на поліпшення фіскальної позиції (табл. 3).

Рівень дефіциту структурного балансу відносно ВВП встановлюється з урахуванням затверджених урядом напрямів фіскальної політики, а також стану державної заборгованості. У ЄС за граничний індикатор прийнято 0,5 % ВВП, однак для країн, чії показники державної заборгованості нижчі від рівня, встановленого борговим правилом, такий ліміт може збільшуватися.

Кожна країна-член ухвалює середньострокові бюджетні рамки, а також числові фіскальні правила, котрі враховують особливості економічного розвитку країни. Їх запровадження покликане посилити відповідальність за дотримання зобов'язань щодо виконання положень Договору про стабільність, координацію і управління в Європейському економічному союзі у сфері фіскальної політики на багаторічній основі. Такі рамки передбачають прийняття середньострокової бюджетної цілі (в термінах структурного балансу), яка спрямовує уряди на недопущення збільшення державної заборгованості понад контрольний індикатор, закріплений у ЄС (або спонукає наближення до нього визначеними темпами) [13, с. 7, 8].

Таблиця 3. Напрями поліпшення фіскальної політики в ЄС та застосування фіскальних правил

Основні завдання	Ключові положення
Зміцнення стійкості	Державний борг у ЄС зростає меншою мірою порівняно з найбільш розвинутими країнами завдяки проведенню більш виваженої фіскальної політики. Істотне поліпшення відзначалося в країнах-членах зі слабкою фіскальною позицією. В деяких країнах-членах заборгованість залишається високою, а фіскальні буфери незначними
Подальша стабілізація	Фіскальне коригування в ЄС є проциклічним. Найбільш проциклічною дискреційна фіскальна політика є, як правило, у сприятливі періоди. Застосування фіскальних правил може пом'якшити проциклічність
Заохочення політики на національному рівні	У більшості країн-членів спостерігається зростання кількості національних фіскальних правил. Зміцнення національних фіскальних рамок сприяє поліпшенню фіскальної позиції. Середньострокові бюджетні рамки націлюють на проведення виваженої фіскальної політики

Джерело: European Commission Directorate - General for Economic and Financial Affairs: Report on Public Finances in EMU 2018. P. 144. URL: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip095_en.pdf.

Середньострокові бюджетні рамки визначаються Єврокомісією як сукупність фіскальних механізмів, що дають змогу уряду розширити горизонти для розроблення фіскальної політики за межі бюджетного року. Вони охоплюють сукупність інструментів і процедур, котрі забезпечують проведення операцій між учасниками бюджетного процесу. Такі рамки націлюють на організацію підготовки, виконання й моніторингу багаторічних бюджетних планів, прогнозування видатків і доходів, а також проведення аналізу виконання запланованих бюджетних показників. Використання середньострокових бюджетних рамок поліпшує відстеження змін показників бюджету, а також надає орієнтири для здійснення оцінки змін бюджетних операцій [16]. Зазначені рамки включають прийняття багаторічних бюджетних цілей, що відповідають прийнятим числовим фіскальним правилам, стосовно дефіциту, боргу та державних видатків; розроблення прогнозів основних статей видатків і доходів держбюджету (як у цілому, так і за субсекторами) на середньостроковий період; проведення оцінки впливів фіскальної політики протягом середньострокового періоду на державні фінанси з боку видатків та доходів; аналіз змін показників довгострокової стійкості державних фінансів під впливом фіскальної політики; застосування механізмів координації числових фіскальних правил між субсекторами державного управління, бюджетне планування в межах сектору загального державного управління з урахуванням його субсекторів.

Прикладом можуть слугувати середньострокові бюджетні рамки, прийняті в Польщі. Згідно зі Стратегією реалізації відповідального розвитку до

2020 року, національна фіскальна політика спрямовується на підтримку економічного зростання (за умови продовження фіскальної консолідації для утримання стійкого стану державних фінансів). У країні використовуються фіскальні правила, в т. ч. правило державного боргу, правило стабілізуючих видатків, а також правила, що обмежують рівень заборгованості місцевих бюджетів. Передбачається досягти значного зниження дефіциту сектору загального державного управління (з 2,1 % ВВП у 2018 р. до 0,7 % ВВП у 2021 р.). У структурних термінах прийнято середньострокову бюджетну мету щодо досягнення дефіциту ВВП у розмірі 1 % шляхом коригування структурного балансу, а також зміни показників видатків (на основі застосування стабілізуючого правила видатків) та збільшення доходів за рахунок запровадження заходів, спрямованих на ущільнення (*sealing*) системи оподаткування. Показники структурного дефіциту планується знизити з 2,8 % ВВП у 2018 р. до 1,3 % ВВП у 2021 р. Окрім того, до основних завдань віднесено оптимізацію видатків з обслуговування державного боргу в довгостроковій перспективі (за умови обмеження ризиків). Показники державного боргу передбачено зменшити з 56 % ВВП у 2017 р. до 46 % у 2021 р. Велику увагу приділено проблемі якості бюджетних видатків, критерієм чого є впливи на досягнення стратегічних цілей і пріоритетів розвитку, зокрема підтримку економічного зростання та зниження соціальної нерівності [17].

Ключовим елементом нагляду за бюджетною політикою країн – членів ЄС є структурна бюджетна позиція. Вона використовується при визначенні середньострокових бюджетних цілей і заходів з їх досягнення. Кожна країна-член має окреслити такі цілі для досягнення бюджетної позиції, котра повинна забезпечити запас міцності (щоб номінальний цільовий показник дефіциту бюджету не перевищував 3 % ВВП у несприятливі періоди), стійкість державних фінансів (із урахуванням пенсійних виплат) та можливість здійснення бюджетного маневру для державних інвестицій; передбачати зменшення державної заборгованості (якщо вона становить понад 60 % ВВП); сприяти збалансованості державного бюджету або його зведенню з профіцитом (для країн єврозони допускається дефіцит бюджету в розмірі щонайбільше 1 % потенційного ВВП) [13, с. 1, 2].

У післякризовий період питанням розроблення й дотримання країнами-членами середньострокової бюджетної позиції приділялась особлива увага. Так, Постановою Ради ЄС 1466/97 “Про посилення нагляду та координацію економічної політики” визначено заходи з розв’язання середньострокових завдань у бюджетній сфері [18]. Постановою передбачено, що кожна держава повинна розробити й запровадити власну середньострокову ціль, що включає досягнення прийнятної бюджетної позиції. Для встановлення такої цілі надано рекомендації з боку органів управління ЄС, які орієнтують уряди на дотримання основних фіскальних пропорцій. Прийняті цілі мають спрямовувати на забезпечення стійкого стану державних фінансів або принаймні наближення до такого стану. При цьому відсутні жорсткі вимоги щодо балансування публічних бюджетів та допускаються диференційовані підходи

(з урахуванням особливостей розвитку країни) до визначення середньострокових цілей.

Єврокомісія надає країнам-членам так звані мінімальні середньострокові бюджетні цілі (*minimum medium term objectives*), котрі варто врахувати при розробленні програм стабільності чи конвергенції [19]. Бюджетна ціль у структурному виразі встановлюється з метою гарантування досягнення та утримання фіскальної позиції, що сприяє стійкості бюджету. Водночас така ціль не повинна перешкоджати роботі автоматичних стабілізаторів протягом економічного циклу. Країнам-членам, які ще не досягли прийнятої середньострокової цілі, рекомендується спрямувати зусилля на поліпшення структурного сальдо бюджету на 0,5 % потенційного ВВП за рік (більшою мірою в сприятливий період і меншою – в разі погіршення економічної динаміки) [13, с. 2].

Середньострокові бюджетні плани країн – членів ЄС готуються виходячи з національних програм реформ і стабільності. Вони повинні враховувати рекомендації щодо координації економічної політики в рамках Євросоюзу, щорічного циклу нагляду, положення Пакту стабільності і зростання, Регламенту ЄС № 1176/2011, а також інших нормативних документів ЄС та Єврокомісії з питань проведення фіскальної політики. Середньострокові фіскальні плани і проекти бюджетів мають розроблятися на основі незалежних макроекономічних прогнозів, а також складатися за участі незалежних інституцій [20].

Тимчасові відхилення від середньострокової бюджетної цілі допускаються в разі:

- здійснення глибоких структурних реформ (наприклад, пенсійної системи), а також державних інвестицій;
- настання надзвичайних подій, які істотно впливають на фінансовий стан країни та перебувають поза контролем уряду;
- різкого економічного спаду для ЄС загалом.

Тимчасові відхилення від прийнятої середньострокової бюджетної цілі або внесення змін до неї дозволяються лише у виключних випадках, що передбачені угодою. Для країн, де рівень державного боргу аж навіть не наближається до 60 % ВВП, а ризики з точки зору довгострокової стійкості державних фінансів є меншими, нижньою межею середньострокової цілі може бути показник структурного дефіциту в розмірі 1 % ВВП.

Показники коригування структурного балансу, необхідні для наближення до середньострокової бюджетної цілі, прийнятої країною – членом ЄС, встановлюються з урахуванням стану її економічного розвитку, а також величини державної заборгованості (табл. 4).

Потреба у щорічному коригуванні постає в разі виявлення відхилення досягнутих показників державного бюджету країни – члена ЄС від прийнятої середньострокової бюджетної цілі. Однак практична реалізація таких заходів не має жорсткого імперативного характеру та передбачає врахування низки факторів: загального стану розвитку економіки; показників реального економічного зростання; обсягів потенційного ВВП; величини розриву ви-

Таблиця 4. Показники структурного балансу та заходи з їх щорічного коригування відповідно до Пакту стабільності і зростання

Показники економічного розвитку		Необхідне щорічне фіскальне коригування, в. п.	
Характеристика загального стану	Граничні індикатори	Заборгованість менш ніж 60 % ВВП та відсутність високого ризику стійкості державних фінансів	Заборгованість понад 60 % ВВП або високий ризик стійкості державних фінансів
Виключно негативні	Реальний приріст < 0 % або розрив випуску < -4 %	Коригування не застосовується	
Високі негативні	Реальний приріст -4 % або розрив випуску < -3 %	0	0,25
Негативні	Реальний приріст -3 % або розрив випуску < -1,5 %	0, якщо зростання менше від потенційного; 0,25, коли більше за потенційне	0,25, якщо зростання менше від потенційного, 0,5, коли більше за потенційне
Нормальні	Реальний приріст 1,5 % або розрив випуску < 1,5 %	0,5	> 0,5
Позитивні	Вихідний розрив $\geq 1,5$	$> 0,5$, якщо зростання менше від потенційного, $\geq 0,75$, коли більше за потенційне	$\geq 0,75$, якщо зростання менше від потенційного, ≥ 1 , коли більше за потенційне

Джерело: European fiscal rules and the calculation of structural balances. P. 7. URL: <http://www.greati.gov.pt/investigacao/seminarios/2016/20-abril/As-regras-orcamentais-europeias-e-o-calculo-dos.pdf>.

пуску (у відсотках до потенційного ВВП); відхилень реального зростання від потенційного; рівня державної заборгованості; ступеня ризиків стійкості державних фінансів. На основі аналізу зазначених показників надаються рекомендації уряду щодо вжиття додаткових заходів коригування – запровадження механізмів, спрямованих на зменшення структурного дефіциту (у відсотках до ВВП).

За оцінками Єврокомісії, протягом останніх років загальний дефіцит державного бюджету в країнах євросони відносно ВВП скорочувався. Внаслідок зниження процентних виплат спадну тенденцію демонстрували також показники первинного балансу, а з урахуванням одноразових і термінових виплат – і циклічно скоригованого первинного балансу. Водночас показники структурного балансу стабілізувалися на рівні 0,7–0,9 % ВВП, проте у 2019–2020 рр. прогнозується їх зростання, втім, щонайбільше до 1,1 % ВВП (табл. 5). Аналогічні тенденції характерні й для окремих країн-членів – Франції, Італії, Болгарії. Водночас у Німеччині та Греції досягнуто профіциту, причому як за загальними, так і за структурними показниками. У свою чергу, первинний структурний баланс у цілому залишається стабільним (із незначним зростанням по ЄС-28), а в Німеччині, Греції, Італії, Литві, Болгарії та Великобританії утримується профіцит.

Починаючи з 2018 р. спостерігалось зниження рівня циклічних факторів, а також процентних платежів, що визначає динаміку балансу сектору загального державного управління євросони. Відбувалося скорочення одноразових виплат, хоча у 2020 р. прогнозується його припинення. Після посилення у 2017–2018 рр. впливу змін структурного первинного балансу на загальні показники державного бюджету відзначається його послаблення (табл. 6).

Таблиця 5. **Балансування державних бюджетів у ЄС загалом і окремих країнах-членах у 2017 р., % ВВП**

Інститути	Загальний баланс			Структурний баланс			Первинний структурний баланс		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018
ЄС-28	-1,7	-1,0	-0,7	-1,3	-1,0	-0,9	0,8	1,0	1,0
ЄС-19	-1,6	-1,0	-0,6	-1,0	-0,8	-0,7	1,1	1,1	1,1
Німеччина	0,9	1,0	1,6	0,7	0,8	1,4	1,9	1,8	2,4
Греція	0,5	0,8	0,6	5,1	4,6	4,0	8,3	7,7	7,2
Іспанія	-4,5	-3,1	-2,7	-3,3	-2,9	-3,1	-0,5	-0,3	-0,7
Франція	-3,5	-2,7	-2,6	-2,7	-2,4	-2,5	-0,8	-0,6	-0,6
Італія	-2,5	-2,4	-1,9	-1,5	-1,8	-1,8	2,4	2,0	1,8
Литва	0,3	0,5	0,6	-0,4	-0,7	-0,6	0,9	0,5	0,4
Болгарія	0,2	1,1	0,8	0,3	1,1	0,7	1,2	1,9	1,4
Угорщина	-1,6	-2,2	-2,4	-1,8	-3,4	-3,8	1,4	-0,7	-1,3
Польща	-2,2	-1,4	-0,9	-1,9	-1,9	-2,0	-0,2	-0,3	-0,5
Великобританія	-2,9	-1,8	-1,3	-3,4	-2,3	-1,8	-0,9	0,4	0,7

Джерело: European Commission Directorate-General for Economic and Financial Affairs: Report on Public Finances in EMU 2018. P. 10. URL: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip095_en.pdf.

Таблиця 6. Показники балансу сектору загального державного управління єврозони (ЄС-19), % ВВП

Показники	2015	2016	2017	2018	2019	2020*
Доходи, всього (1)	46,2	46,0	46,1	46,0	45,7	45,5
Видатки, всього (2)	48,3	47,5	47,0	46,7	46,5	46,1
Загальний (фактичний) баланс (3)	-2,0	-1,6	-1,0	-0,6	-0,8	-0,7
Проценти (4)	2,3	2,1	2,0	1,9	1,8	1,8
Первинний баланс (5 = 3 + 4)	0,3	0,6	1,0	1,2	1,0	1,1
Одноразові виплати (6)	-0,2	0,1	-0,1	-0,1	-0,2	0
Циклічно скоригований баланс (7)	-1,0	-1,0	-0,9	-0,8	0,6	-1,1
Первинний циклічно скоригований баланс (7 + 4)	1,3	1,2	1,1	1,0	0,6	0,7
Структурний баланс (7 - 6)	-0,9	-1,0	-0,8	-0,7	-1,0	-1,1
Первинний структурний баланс (7 - 6 + 4)	1,5	1,1	1,1	1,1	0,8	0,7
Зміни загального балансу	-	0,5	0,6	0,3	-0,2	0,2
циклічні	-	0,4	0,5	0,3	0,2	0,1
проценти (від'ємне число)	-	0,2	0,2	0,1	0	0
одноразові виплати	-	0,2	-0,1	0,0	-0,1	0,2
первинний структурний баланс	-	-0,4	0,0	0,0	-0,3	-0,1
Зміни первинного циклічно скоригованого балансу	-	-0,1	-0,1	-0,1	-0,4	0,1
Зміни структурного балансу	-	-0,2	0,2	0,1	-0,3	-0,1

* Дані за 2020 р. прогнози.

Джерело: European Commission Directorate-General for Economic and Financial Affairs: Report on Public Finances in EMU 2018. P. 10. URL: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip095_en.pdf.

Варто зауважити, що застосування фіскальних правил є досить важливим механізмом підвищення якості управління публічними бюджетами в Україні. Їх запровадження передбачене цілою низкою документів [21–23]. На виконання останніх здійснюються заходи, спрямовані на внесення окремих граничних показників фіскальних правил до національної законодавчої бази. Зокрема, Бюджетним кодексом України (ст. 14) закріплено обмеження щорічного показника дефіциту державного бюджету протягом середньострокового періоду на рівні 3 % прогнозного номінального обсягу ВВП. А загальний обсяг державного й гарантованого державою боргу на кінець бюджетного періоду не повинен перевищувати 60 % річного номінального обсягу ВВП. Передбачено також запровадження середньострокового бюджетного планування [24; 25].

Такі зміни не означають, що фіскальні правила уже введено в нашій країні: вони є початковим етапом застосування цих правил. Встановлення граничних рівнів бюджетних агрегатів має доповнюватися запровадженням системи відповідних інституцій для їх імплементації, зокрема здійснення функцій моніторингу, аналізу та контролю введення й дотримання фіскальних правил, розмежування повноважень і зобов'язань між учасниками, залученими до проведення таких операцій, створення необхідної інформаційної бази їх забезпечення, підготовки та надання належної звітності щодо дотримання фіскальних правил. Лише за цих умов вони запрацюють в Україні.

Слід наголосити на тому, що згадані обмеження визначено у термінах загального, а не структурного балансу, а це знижує результативність засто-

сування фіскальних правил і поширення їх на середньострокові періоди з метою запровадження середньострокового бюджетного планування. Відсутні також офіційні фактичні дані, потрібні для виконання розрахунків структурного балансу (про циклічні доходи й видатки, одноразові дискреційні операції), недостатніми є прозорість бюджетних операцій, участь у здійсненні контролю над ними з боку незалежних спеціалізованих інституцій. Перелічені чинники стримують запровадження дієвих фіскальних правил, що є важливою передумовою прийняття реальних бюджетних рамок, визначення середньострокових і річних цілей та формування належної фіскальної позиції.

На підставі викладеного доходимо таких висновків. Запровадження фіскальних правил у ЄС дало позитивні результати в управлінні бюджетними операціями, що привело до розширення їх використання на різних рівнях державного управління. Разом із тим стала очевидною їх обмеженість щодо врахування впливів ринкових інструментів та протидії бюджетним ризикам протягом середньострокових періодів. Тому наразі такі правила зазнають істотних змін, однією з котрих є перехід до їх застосування на основі показників не лише загального, а й структурного балансу.

Фіскальні правила на основі загального балансу не націлюють на розв'язання структурних завдань у проведенні урядами бюджетної політики, оскільки враховують як постійну складову дискреційних операцій, так і їх змінну частину, що детермінована зовнішніми впливами (циклічними факторами та необхідністю подолання тимчасових проблем). Водночас правила, розроблені на основі загального балансу, здатні стримувати прийняття управлінських рішень стосовно збільшення дефіциту бюджету під час рецесії, а за умов економічного зростання дозволяють його використання для реалізації антициклічних заходів.

Виконання розрахунків структурного дефіциту передбачає виокремлення постійних і змінних складових дискреційної політики та зосередженість на розв'язанні структурних завдань. Передусім у різний спосіб формуються показники циклічного дефіциту на основі розривів випуску (різниці між фактичним і потенційним ВВП). З урахуванням коефіцієнтів еластичності визначається динаміка основних бюджетних агрегатів. Для отримання показника структурного дефіциту обсяг загального дефіциту зменшується на величину його циклічної частини, а також тимчасових операцій.

Показники структурного дефіциту використовуються для визначення середньострокової спрямованості бюджетної політики, зокрема оцінки стійкості бюджету, впливів фіскальної політики на сукупний попит, характеру фіскальної політики (експансивна, нейтральна чи обмежувальна). Дотримання фіскальних правил на основі структурного балансу сприяє посиленню координації фіскальної політики країн-членів із боку органів управління ЄС шляхом застосування середньострокових бюджетних рамок, бюджетних цілей та бюджетних позицій. Середньострокові бюджетні рамки передбачають прийняття багаторічних бюджетних цілей, що спрямовують на виконання урядами вимог фіскальних правил щодо стійкого стану

державних фінансів (які підлягають уточненню раз на три роки) або здійснення заходів з наближення до нього в разі відхилення від прийнятої цілі. Країнам – членам ЄС, котрі ще не досягли останньої, рекомендується спрямувати зусилля на поліпшення структурного сальдо бюджету.

Перехід до застосування фіскальних правил на основі показників структурного балансу є досить актуальним і для України. Вони покликані сприяти вдосконаленню управління бюджетними операціями протягом середньострокових періодів, уточненню цілей фіскальної політики та використанню механізмів їх реалізації з урахуванням європейського досвіду.

Список використаних джерел

1. Кудряшов В. П. Фіскальні правила та коригування бюджетної політики. *Економіка України*. 2018. № 11-12. С. 47–59.
2. Fiscal Monitor: Curbing Corruption: Fiscal Monitor Reports / International Monetary Fund. April 2019. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/FM/Issues/2019/03/18/fiscal-monitor-april-2019>.
3. Fiscal rules in the euro area and lessons from other monetary unions. *ECB Economic Bulletin*. 2019. Issue 3. URL: https://www.ecb.europa.eu/pub/economic-bulletin/articles/2019/html/ecb.ebart201903_02~e835720b96.en.html#toc3.
4. Гасанов С. С., Кудряшов В. П., Балакін Р. А. Наднаціональні фіскальні правила та координація бюджетної політики в Європейському Союзі. *Фінанси України*. 2019. № 3. С. 37–55.
5. Bogdan T., Havlik P. From Fiscal Austerity towards Growth-Enhancing Fiscal Policy in Ukraine. WIIW Research Report 417. April 2017. URL: <https://wiiw.ac.at/from-fiscal-austerity-towards-growth-enhancing-fiscal-policy-in-ukraine-dlp-4189.pdf>.
6. Public Financial Management and its Emerging Architecture / International Monetary Fund. 2013. URL: <https://www.imf.org/external/np/exr/bforums/2013/pfm/>.
7. European Commission Directorate-General for Economic and Financial Affairs: Report on Public Finances in EMU 2018. URL: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip095_en.pdf.
8. Iefimenko T. Fiscal Reforms and Sustainable Development in Ukraine. *Фінанси України*. 2016. № 3. С. 7–14.
9. Соколовська А. М. Шляхи реформування податкової системи України. *Фінанси України*. 2014. № 12. С. 103–121.
10. The Structural Deficit – a New Measure for Fiscal Discipline in the Euro Area. *The USV Annals of Economics and Public Administration*. 2013. Vol. 13, Issue 2 (18). P. 175–177. URL: <http://annals.seap.usv.ro/index.php/annals/article/viewFile/523/594>.
11. Government at a Glance 2015 / OECD iLibrary. URL: https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/gov_glance-en.pdf?expires=1555561517&id=id&accname=guest&checksum=66994880578B9465D962FFFD2EE8D9B1.
12. Guidelines for Fiscal Adjustment / International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/pam/pam49/pam4902.html>.
13. Structural budget balances in EU Member States / European Parliament. *Briefing*. 2019. URL: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/587388/IPOL_BRI\(2017\)587388_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/587388/IPOL_BRI(2017)587388_EN.pdf).
14. Capitalizing on Good Times. *IMF Fiscal Monitor*. 2018. April. URL: https://www.elibrary.imf.org/doc/IMF089/24824-9781484333952/24824-9781484333952/Other_formats/Source_PDF/24824-9781484349724.pdf?redirect=true.
15. The Structural Balance as an Indicator of the Underlying Fiscal Position. *ECB Monthly Bulletin*. 2014. Sept. URL: https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/mb201409_focus06.en.pdf?1cbfd9718bb17e8ddf24455bf88a0ed9.

16. European Commission. Medium-term budgetary framework. URL: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/indicators-statistics/economic-databases/fiscal-governance-eu-member-states/medium-term-budgetary-framework_en.

17. Republic of Poland. Convergence Program. 2018 Update. Warsaw, April 2018. P. 16–22. URL: <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2018-european-semester-convergence-programme-poland-en.pdf>.

18. Council Regulation (EC) No 1466/97 on the strengthening of the surveillance of budgetary positions and the surveillance and coordination of economic policies of 7 July 1997. *Official Journal of the European Union*. L 209/1. 1997. 2 Aug. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A31997R1466>.

19. The Code of Conduct on implementation of Stability and Growth Pact / Council of the European Union. 2017. URL: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9344-2017-INIT/en/pdf>.

20. Regulation (EU) No 473/2013 of the European Parliament and of the Council of 21 May 2013. *Official Journal of the European Union*. L 140/11. 2013. 27 May. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1547804678689&uri=CELEX:32013R0473>.

21. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : ратиф. Верховною Радою України 16 верес. 2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

22. Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки : схвал. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.02.2017 № 142-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249797370>.

23. Україна: Лист про наміри. Додаток 1. Україна: Меморандум про економічну і фінансову політику. 5 грудня 2018 року. Розділ В. Бюджетна політика. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=85566237>.

24. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо запровадження середньострокового бюджетного планування : закон України від 06.12.2018 № 2646-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2646-19>.

25. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

References

1. Kudriashov, V. P. (2018). Fiscal rules and adjustment of fiscal policy. *Economy of Ukraine*, 11-12, 47–59 [in Ukrainian].

2. International Monetary Fund. (2019, April). *Fiscal Monitor: Curbing Corruption: Fiscal Monitor Reports*. Retrieved from <https://www.imf.org/en/Publications/FM/Issues/2019/03/18/fiscal-monitor-april-2019>.

3. Fiscal rules in the euro area and lessons from other monetary unions. (2019). *ECB Economic Bulletin*, 3. Retrieved from https://www.ecb.europa.eu/pub/economic-ulletin/articles/2019/html/ecb.ebart201903_02~e835720b96.en.html#toc3.

4. Gasanov, S. S., Kudriashov, V. P., & Balakin, R. L. (2019). Supranational fiscal rules and coordination of budgetary policy in the European Union. *Finance of Ukraine*, 3, 37–55 [in Ukrainian].

5. Bogdan, T., Havlik, P. (2017, April). From Fiscal Austerity towards Growth-Enhancing Fiscal Policy in Ukraine. *WIIW Research Report 417*. Retrieved from <https://wiiw.ac.at/from-fiscal-austerity-towards-growth-enhancing-fiscal-policy-in-ukraine-dlp-4189.pdf>.

6. International Monetary Fund. (2013). *Public Financial Management and its Emerging Architecture*. Retrieved from <https://www.imf.org/external/np/exr/bforums/2013/pfm/>.

7. European Commission Directorate-General for Economic and Financial Affairs. (2019). *Report on Public Finances in EMU 2018*. Retrieved from https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip095_en.pdf.

8. Iefimenko, T. (2016). Fiscal Reforms and Sustainable Development in Ukraine. *Finance of Ukraine*, 3, 7–14.
9. Sokolovska, A. M. (2014). Ways of reforming the tax system of Ukraine. *Finance of Ukraine*, 12, 103–121 [in Ukrainian].
10. The Structural Deficit – a New Measure for Fiscal Discipline in the Euro Area. (2013). *The USV Annals of Economics and Public Administration*, Vol. 13, Iss. 2 (18), 175–177. Retrieved from <http://annals.seap.usv.ro/index.php/annals/article/viewFile/523/594>.
11. OECD. (2015). *Government at a Glance 2015*. Retrieved from https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/gov_glance-en.pdf?expires=1555561517&id=id&accname=guest&checksum=66994880578B9465D962FFFD2EE8D9B1.
12. International Monetary Fund. (n. d.). *Guidelines for Fiscal Adjustment*. Retrieved from <https://www.imf.org/external/pubs/ft/pam/pam49/pam4902.html>.
13. European Parliament. (2019). *Structural budget balances in EU Member States. Briefing*. Retrieved from [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/587388/IPOL_BRI\(2017\)587388_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/587388/IPOL_BRI(2017)587388_EN.pdf).
14. IMF. (2018, April). *Capitalizing on Good Times. IMF Fiscal Monitor*. Retrieved from https://www.elibrary.imf.org/doc/IMF089/24824-9781484333952/24824-9781484333952/Other_formats/Source_PDF/24824-9781484349724.pdf?redirect=true.
15. The Structural Balance as an Indicator of the Underlining Fiscal Position. (2014, September). *ECB Monthly Bulletin*. Retrieved from https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/mb201409_focus06.en.pdf?1cbfd9718bb17e8ddf24455bf88a0ed9.
16. European Commission. (n. d.). *Medium-term budgetary framework*. Retrieved from https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/indicators-statistics/economic-databases/fiscal-governance-eu-member-states/medium-term-budgetary-framework_en.
17. Republic of Poland. (2018, April). *Convergence Program. 2018 Update*. Warsaw. Retrieved from <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2018-european-semester-convergence-programme-poland-en.pdf>.
18. Council Regulation (EC) No 1466/97 on the strengthening of the surveillance of budgetary positions and the surveillance and coordination of economic policies of 7 July 1997. (1997). *Official Journal of the European Union*, L 209/1. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A31997R1466>.
19. Council of the European Union. (2017). *The Code of Conduct on implementation of Stability and Growth Pact*. Retrieved from <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9344-2017-INIT/en/pdf>.
20. Regulation (EU) No 473/2013 of the European Parliament and of the Council of 21 May 2013. (2013). *Official Journal of the European Union*, L 140/11. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1547804678689&uri=CELEX:32013R0473>.
21. EU, Ukraine. (2014). *Association agreement between Ukraine, of the one part, and the European Union, the European atomic energy community and its member states, of the other part*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 [in Ukrainian].
22. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2017). *Strategy for reforming the public finance management system for 2017–2020* (Decree No. 142-p, February 8). Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249797370> [in Ukrainian].
23. Ukraine: Letter of Intent. Memorandum of Economic and Financial Policies. Budget policy. (2018, December 5). Retrieved from <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=85566237> [in Ukrainian].
24. Verkhovna Rada of Ukraine. (2018). *On amendments to the Budget Code of Ukraine regarding the introduction of medium-term budgetary planning* (Act No. 2646-VIII, December 6). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2646-19> [in Ukrainian].
25. Verkhovna Rada of Ukraine. (2010). *Budget Code of Ukraine* (Act No. 2456-VI, July 8). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> [in Ukrainian].